

Glücklich, Julius

O soudu komorním

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 341-350

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126578>

Access Date: 07. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

N LX*.

Když král nebo sudí káže dáti komu vajpis z desk dvorských buď trhem, věnem, spolkem, poručenstvím, zápisem nebo když jest právo dovedené při výsluze nebo púhonu, tolikéž od nálezu a od takového vajpisu má dáno býti toliko to, což se při úřadu desk zemských dává, dvamezcítma grošuv českých.

* *Nesměněn.*

N LXI*.

Ingressátor desk dvorských, poněvadž důchodu nemá žádného, ten aby sobě bral od listův duohonných po puol třetím groši českým, kromě od města a konventu; tu má bráti od takových listuov duohonných po puol kopě groších českých a od registříkuov po jednom groši českém. A místosudí dvorský k tomu díl svuoj od čtení všech desk dvorských právo své jemu pouští, nyní i na časy budoucí. A od vajpisuov též po čtyřech groších českých jemu propouští.

* *Nesměněn.*

O soudu komorním ^a.

O I*.

Poněvadž^a osoba J. Mti. král. v to zřízení o soudu komorním se nepotahuje, nébrž zřízením sněmovním mocnost J. Mti. a spravedlivost při témž soudu náležitá se vyhražuje, protož kdož by koli před J. Mti. král. osoby obsláti chtěl neb chtěli, když by král J. Mti. v zemi býti ráčil, to obeslání sám osobou svou slyšeti anebo komu jinému poručiti ráčil, toho se při J. Mti. král. mocnosti zuostavuje. Než jestliže by taková obeslání v přítomnosti J. král. Mti. k slyšení nepřišla aneb místa a konce nevzala, tehdy aby původ z kanceláře J. Mti. král. obeslání svého hodnověrný vajpis ukázal. A ten v registra soudu komorního vložen býti má. A soud komorní po odjezdu J. Mti. král. aby té při (ač náležela-li by tomu soudu) konec spravedlivý učinil. Pakli nic, aby ta pře zase na J. Mti. král. k slyšení a k rozsudku odtažena a odložena byla^a.

[V. Budovcem v B]:

kdrá (!) by pak pře etc 1575¹:

* *Celý artykul je v B přeškrtnut, bezpochyby proto, že podle přépisku Budovcova má býti nahrazen novým OI.*

^a *¶ rukou a po straně: O rozeprech před J. Mti. král. sročících (!) Sněm 1575 folio 3. Viz dále.*

^a *Viz nový OI a předešlou poznámku.*

¹ *Tím naznačen počátek nového OI, zde otiskného dále.*

^a *V. Budovcem po straně v B: 42.*

O I. [* A i B nový.]

K tomuto artykuli následující přináležejí^a:

O rozepřích před J. Mt. král. sročených a nevyřizených.

Sněm
léta 1575.

Která by pak pře před osobu vlastní J. Mt. král. sročena a ta že by toliko na díle slyšána aneb doslyšána byla a vejpověd na to před odjezdem J. Mti. král. z království tohoto státi se nemohla anebo také že by taková pře ještě k žádnému slyšení nepřišla, J. Mt. král. před odjezdem J. Mti. takové pře k vyslyšení a rozsouzení nejnam než na soud zemský neb komorní, kterému by oč toho náleželo, ukázati a také, jakž prvé bejvávalo, podávati ráčí, a co by tím kterým soudem stranám nalezeno bylo, při tom to zůstati má a takové všecky pře bez přítomnosti J. Mti. král. ne jinde, než jakž od starodávna bejvalo, v Zeleném pokoji na hradě pražském, jakožto v tom místě, kde vlastní soud^b J. Mti. král. dvorský a komorní se drží, slyšány býti mají¹.

Dobré zdání O rozepřech mezi osobami z příslušejících zemí do král. českého sročených².

Sněm
léta 1575.

Co se panův Moravanův dotejše, o to jest se dostatečná smlouva stala, že sem na budoucí věčné časy do království českého srokováni býti nemají, jakž též smlouva v létu 1608, mezi vzáctné a svaté paměti císařem Rudolfem a nynějším pánem naším vykonaná a ve dsky zemské vložena, v sobě obsahuje a zavírá; pak má-li ten artykul, v též smlouvě doložený³, do zpřizení zemského vjíti, to se Mtem., nejvyšším pánům ouředníkům a soudcům zemským a všem třem pánům stavům při budoucím sněmu v uvážení zůstavuje, též i panův Slezákův a Lužičanův, poněvadž v sněmě budějovském to vše k dalšímu porovnání a na místě postavení odloženo jest, také se na to očekávati bude podle podobného dobrého zdání pod^c literou^d O I⁴.

^a přináležejí A.

^b kdež soudové vlastní A a sněm 1575.

^c při A.

^d líteře A.

¹ Jest to artykul sněmu 1575 (drž. a zavř. v outery po sv. Matouši evang. Páně — 27./9.) O rozepřech před J. Mt. císa. sročonych a před odjezdem nevykonaných, jen místo o J. Mti. císa. se mluví všude o J. Mti. král. Viz sněmy české IV, str. 270—271.

² To jest titul artykule sněmu 1575.

³ Viz Kameníček, Zemské sněmy a sjezdy moravské II, str. 626.

⁴ *Viz tištěné artykule sněmu 1614 O napravení a skorigování práv městských s zřízením zemským, též přehlídnutí dotčeného zřízení zemského i položení do něho a vysvětlení artykulův, sněmy předešlými svolených jako i znovu vtištěných téhož zřízení zemského str. LII—LIV. Viz dále artykul téhož sněmu O místokanceláře německého, kdež str. LV, se praví: Co se místokanceláře německého a té celé a prvé nikdy nebyvalé expedici kanceláře slezské proti pouhé a chvalitebné naší a předkův našich zvyklosti dotýče, což sobě knížata a stávkové slezští tu tak osobovati chtěli, to J. Mti. císa. jakožto králi a pántu našemu nejmilostivějšímu ve vši poníženosti ku paměti přivedše, toho prv i nyní nejednou oustně i skrze spisy a vyslané své při J. Mti. císa. vyhledávajíc, poníženě prosili, aby J. Mt. císa. ... je stavy království tohoto v prv předešlý ... způsob ... uvéstí ráčil ... Což J. Mt. císa. ráčil se s stavy na tom tak sněsti, že mezi tímto časem, zavřením a vyjitím nejprv příštího sněmu generálního, to mezi stavy království tohoto a nimi stavy knížectví slezského na místě postaviti chtějí ráči. Viz zde A XXVII.*

O II. [V B rukou β]: psán¹.

V něm v B škrtnuta první část: A jakož v tomto království již jest to nastalo, že po suplikacích majíce vyměřený pořádek práva, J. Mt. král. daremně osoba neb osoby z stavův zanepraždňují a za sročení proti zřízení zemskému žádají a tu jedni druhé k škodám přivozují. I jestliže by se potomně kdy která osoba toho dopustila a za sročení mimo vyměřený pořádek práva žádala a suplikovala. Ale potom zbývající nepřekrtnutá část není jasná^a:

Sněm
léta 1590.

A J. Mt. král. to by uznati ráčil, že k pořádnému puohonu aneb obslání taková věc by náležela a spěšného opatření nepotřebovala: ten každý, kdož by křiv zůstal neb to zdviženo bylo, aby druhému škodami povinovat byl, z kterýchž též bude moci jeho před úředníky pražské menší desk zemských jako i od jiných soudův viniti.

Následující poslední věta v B opět škrtnuta: Než což se lidí robotných sediských dotýče, ti jestliže by tak na koho zomysla suplikovali a to se našlo, ten každý aby podle provinění svého trestán byl. A kdož by jim k tomu radil, aby k němu podle zřízení zemského (K LII) mohlo hledáno býti.

^a *A tu připojuje: A po dnešní den. Articulus 6. Slovy A po dnešní den počíná se O II nový, to by byl tedy artykul šestý, které artykule míněny jako první až pátý, těžko lze určit.*

¹ *Týká se následujícího nového O II.*

O II. [A i B nový.]

Pod týž artykul má položen býti artykul

O suplikacích a podpisování se v nich.

A po dnešní den při kanceláři J. Mti. král. ani při jiných ouřadech nižádná taková suplikací přijímána býti nemá, v kteréž

by se ten, kdo jest k takové suplikací radil neb ji spisoval, vedlé toho, kdož ji podává, nepodepsal, nýbrž tomu, kdož by ji^a podal, zase navracena býti má. A byla-li by komu taková suplikací z^b kteréhož koli místa svrchu psaného odeslaná, nebude povinen na ni odpovědi dávatí. Pakli by se ten tak v suplikací podepsal, kdož ji spisoval a k ní radil a to lidí hanění, dotýkání v suplikací že jest zbytečně činil, se vyhledalo, ten a takový aby jiným ku příkladu ztrestán byl podle uznání J. Mti. král. aneb toho soudu, kdež by ta suplikací uvažována byla¹.

^a ji tak *A a sněm 1590.*

^b s *B; z A a sněm 1590.*

¹ *Je to druhá část art. sněmu 1590 O suplikacích, jen opět místo o J. Mti. cí. se mluví o J. Mti. král. Viz Sněmy české VII, str. 590.*

O III*.

Toto má hofmistr najvyšší království českého, nynější i budoucí, podle úřadu svého jednati a na práci míti tak, jakž od starodávna bylo:

Najprvé soud komorní má držeti na hradě pražském s pány a vládkami krále J. Mti., radami k tomu přidanými, a to čtyřikrát do roka.

První po nazejtří sv. Pavla na víru obrácení,

druhý v pondělí po Svátosti,

třetí po nazejtří svatého Bartoloměje

a čtvrtý po nazejtří svatého Martina. A toho jednoho každého času aby ten soud po dvou nedělích souzen a držán byl každého dne, leč by se kdy hod nebo svátek znamenitý kterého dne trefil, tehdy na ten den souditi povinovati nebudou.

* *Nesměněn.*

O IIII*.

J. Mt. král. má ten soud osobami z stavu panského a rytířského podle starobylého pořádku osaditi a jeden každý z panuov neb z rytířstva, kdož by do téhož soudu povolán a vsazen byl, bude povinen (nechtěl-li by déle) do roka vyseděti, leč by kdo do zemského soudu vzat byl. Pakli by se komu po vyjití toho roku déle v témž soudu sedati nezdálo, má to časně najvyššímu hofmistru, kterýž soud komorní na místě J. Mti. král. drží, oznámiti a hof-

mistr s radou panův a vládyk soudu komorního, k kterýmž jemu osobám raditi budou, ty osoby má králi J. Mti. oznámiti, a budou-li se králi J. Mti. líbiti, komužkoli král J. Mt. ráčí psáti z těch dvou stavův, ten tomu žádný nemá odpírati, než má ten rok vyseděti. A mají v témž soudu sedati po letech páni rodův starých a pod nimi páni rodův nových, též po letech tak, jak řád stavu panského dskami zemskými zapsaný to v sobě šíře drží a zavírá¹. A pak pod nimi páni rytířstvo mají se bráti do soudu toho podlé vuole J. Mti. král. a ti týmž způsobem v soudu sedati mají, jakž nahoře o stavu panském dostaveno jest podlé starožitnosti rodův a let, a každý z těch obou stavův, kdožkoli přísazen do toho soudu bude, aby jemu místo (tak, jak již dotčeno) od pana hofmistra vedlé let ukázáno bylo kromě panuov úředníkuov buď zemských, krále J. Mti., králové* Její Mti.; ti před jinými let staršími z obojího stavu sedati mají.

* *Nesměněn.*

^a neb králové *zems. zřiz. 1549.*

¹ *Viz zde pozn. 1 u A XXXVI.*

O V*.

Počet panuov a rytířstva, kteří v soudu komorním sedají neb sedati budou, ten má býti vedlé J. Mti. král. vůle větší neb menší, však méně dvanácti osob aby v témž soudu nesedalo, poněvadž jest to soud J. král. Mti. zvláště náležitý a J. Mt., jak se J. Mti. zdáti bude, muož toho počtu přičiniti, než pře (buďto po pūhonu neb obeslaní pořádném anebo stranní vedlé sročení k slyšení v témž soudu komorním přišlá) méně desíti osob uvažována a rozsuzována aby nebyla.

* *Nesměněn.*

O VI*.

Ti, kteříž sedají v komorním soudu, mají býti při J. Mti. král. za radu, i bez J. Mti., ač by toho jaká potřeba J. Mti. byla, a byli obeslaní od nejvyššího hofmistra.

* *Nesměněn.*

O VII*.

Jestliže by se kdy přitrefilo, že by nejvyšší hofmistr království českého od krále J. Mti. v pilných potřebách kde poslán byl anebo

od Pána Boha nemocí obtížen byl, tehdy své místo bude moci poručiti osobě spoluradní.

* *Nezměněn.*

O VIII*.

Jakož jest J. Mt. král. pro pohodlí obyvatelnov království tohoto zříditi tak ráčil, že soud hajtmanský království tohoto jest připojen k soudu komornímu¹ tak, že soud komorní již psaný o všecky a všelijaké věci, kteréž soudu hajtmanskému náležely, souditi má, nicméně o majestáty, toho se při tom na ten čas zuostavuje. Však J. Mt. král. (když by se J. Mti. král. koli líbilo) aby tu moc měl takovou věc zjinačiti a změnití podlé vuole a libosti své. Než jestliže by se kdy přitrefil a do Prahy přijel který z panuov ouředníkuov aneb soudců zemských a týž pan hofmistr s radami krále J. Mti. k němu přidányi že by měli jakou znamenitou při, bude moci požádati takového každého úředníka aneb soudci zemského, aby v takové pilné a znamenité při raditi i souditi pomohl, a kterýž to bude moci a chtítí učiniti, zvláštní králi J. Mti. na tom vděčnost učiní.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz zde pozn. γ u M XXXVI.*

O IX*.

Najvyšší hofmistr pány a rytířstvo v radě buď při králi J. Mti. neb bez J. Mti. v soudu řídití má a na pány i na rytířstvo v radě podávati, aby mluvili pořádkem k těm věcem, kteréž by v radě a v soudu předloženy byly, a což by neřádného v radě aneb při soudu viděl, to má řeči svou zastaviti.

* *Nezměněn.*

O X*.

Páni a rytířstvo k soudu komornímu mají se časně sjížděti. Pakli by který nepřijel, ten najvyššímu hofmistru aby příčinu hodnou svého nepřijezdu oznámil. A dále k hodině uložené jak se scházeti, jak neodjížděti ani odcházeti mají, toho se při zřízení zemském (B XXII), jak jest o páních a úředních, soudcích zemských, zřízeno a svoleno, při tom při všem se též pod těmi všemi pokutami jako v soudu zemském soudcové dotčeného soudu komorního zachovati mají a povinni jsou.

* *Nezměněn.*

O XI*.

Když by hosté znamenití při králi J. Mti. byli v království českém v Čechách a nejvyšší hofmistr když by byl obeslán od J. král. Mti., má přijeti a osobou svou králi J. Mti. sloužiti podlé starodavního obyčeje a na dvoře býti, a všecko, což by neřádného u dvora viděl, to staviti podlé nejvyšší možnosti své.

* *Nesměněn.*

O XII*.

Písař soudu komorního má býti v Praze a má dobrý zacho- valý člověk v své cti býti a přísahu k tomu soudu učiniti, a ten má od nejvyššího hofmistra, nynějšího i budoucího, volen a zřízen býti, a ten písař má na hradě pražském pro potřeby lidské každého času nacházeti se dáti.

* *Nesměněn.*

O XIII*.

Puohonové od téhož soudu komorního aby od písaře dotčeného soudu vydávání jménem a pod pečetí nejvyššího hofmistra byli, a takoví puohonové čtyři neděle napřed před soudem nejprve přistím aby vycházeli a před stáním najměn dvě neděle aby dodávání byli.

Pakli by se co takového těžkého a nahlého v nepřítomnosti J. Mti. král. zběhlo, ješto by brzkého a spěšného opatření potřebo- valo, tehdy to podlé poznalé a případné potřeby aby předse vzato a opatřeno bylo místodržícím J. král. Mti. aneb nejvyšším hof- mistrem aneb v nepřítomnosti jich, komuž by to buď osobě neb osobám z stavu panského a rytířského poručeno bylo, a ten aneb ti obešlic k sobě nejbližší krále J. Mti. rady, mají dále tu věc podlé náležitosti opatřiti.

* *Nesměněn.*

O XIII*.

Obdrží-li puovod při témž soudu komorním rozsudkem při aneb stáné právo jemu bude dáno, muž nebo od téhož soudu proti druhé straně list zatykačí sám, neb kdož by na místě jeho toho žádal, vzíti, anebo vezma relací ke diskám zemským právo vésti. A též puovod po rozsudku neb po právu stáném muož po škodách tak, jakž zřízení zemské o tom (M III) vyměřuje, jíti. Než zase

nestál-li by puovod k své při aneb od svého púhonu by pustil, tolikéz po škodách pohnaný neb obeslaný proti němu jíti muož, a puovod zaplatě škody pohnanému neb obeslanému, bude moci zase pohnati neb obeslati.

* *Nezměněn.*

O XV*.

Křikové, kteří se často při témž soudu dějí, toho aby nebyvalo pro vážnost soudu pod pokutou na to jako při soudu zemském (B XXX)¹ uloženu. A služebník hofmistrův, který při úřadu jest, aby okřikoval a jemu ta pokuta pro okřikování aby náležela.

* *Nezměněn.*

¹ B XXX však v B přeškrtnut!

O XVI*.

Jakož se někdy lidé, kteříž před týmž soudem činiti mají neb poručníci slyšení při, kteréž by v pořádku nebyly, dovolávají, aby jim jmenovány, kdy slyšány býti mají, byly. I poněvadž ten soud komorní s hajtmanským jest spojen a v jedno pojat¹ a některá věc brzkého a spěšného opatření potřebuje, protož aby takovou při neb pře o vajplaty hned v outerý najprv příští po zasednutí soudu, v středu pak a ve čtvrtek pře vajtržné, a kdož prvé z vajplaty neb z vajtržnosti obešle, aby také prvé, a tak po pořádku slyšání lidé byli. A jestli by se to kdy trefilo, že by ty pře o vajplaty a vajtržnosti byly přesouzeny, tehdy mají předse v těch dnech puohonné pře po pořádku slyšeti. A když by se také trefilo soud komorní kterého toho dne, to jest v outerý, v středu neb ve čtvrtek zasednouti, tehdy puohonové toho dne napřed a potom obeslané, k tomu dni náležitě, vyhlašovati se mají.

* *Nezměněn.*

¹ Viz O VIII pozn. 1.

O XVII*.

Co se vyhlašování puohonuov a obeslání při témž soudu komorním dotýče, tu má třikrát (ač by nestál) na pohnaného neb obeslaného zavoláno býti tak, jako i při soudu zemském se zachovává. A nestál-li by a neohlásil se, buď sám neb poručník jeho po třetím zavolání, tehdy na takového bude právo stáné dáno

puovodovi, a to při vzdání toho soudu téhož dne, a původ má čekati toho stáného práva, až páni ten den soud odsoudí. Pakli by tu puovod nechtěl čekati toho stáného práva a poručníka k tomu učinil, bude jemu na jeho místě dáno stáné právo.

* *Nezměněn.*

O XVIII*.

A k těm přem puohonným i obeslaným jedno toliko hojemství se dává na vyhlášení. Než kdož by hojemství se dožádati nechtěl, ten se z pořádku při vytahuje a hofmistr bude moci na tu při dáti zavolati, když se jemu zdáti a viděti bude. Než na ty puohony a obeslání, kteříž by toho soudu vyhlášení byli, nemá toho soudu voláno a souzeno býti.

* *Nezměněn.*

O appellacích a odvolání před vlastní osobu J. Mti. král. k revisi.

O XVIII. [*A i B nový.*]

Aby osoby z Pražan do appellací dosazování byli.

NB. Nahlédnouti v instruktí pana praesidenta a panův rad nad appellacemi, co by k této věci příslušetí mohlo¹.

Na sněmě léta 1610 v listu CXV snešení se stalo:

Na² revisi toliko, kde by se cti a hrdla, též o dědictví dotýkalo, aby bráno bylo, se propůjčuje; v jiné pak věci na revisi brání se zapovídá a vyzdvihuje tak, jakž instruktí slavné a svaté paměti císaře Maximiliána³ to ukazuje a s sebou přináší.

Sněm
léta 1610.

Dobré zdání.

Poněvadž až posavad, co by vlastně za dědictví držáno býti mělo, vysvětleno není, vidí se, aby J. Mti. ráčli ještě nahlédnouti v ta dobrá zdání, která sou v té věci z appellatí, též od Pražan dávány byly; tolikéž aby se při tomto artykull i toho doložilo, že exekutí po vyšlé appellatí toliko tu se zapovídá, kde by se cti a hrdla dotýkalo, v jiných pak věsech, dědictví se dotýkajících, byt i kdo na revisi bral, přee exekutí at jde, však^a pokudž na revisi napraven bude nález, při appellací stálej, tehdy ten, kdo v držení byl toho statku, musí jej zase odstoupiti^a.

¹ *Instrukcí tato s německým textem a datem 20./1. 1846 otištěna u J. F. Schmidta, Monographie des kaiserl. königl. Böhm. Appellationsgerichtes (Praha 1850) str. 41—46, český text je otištěn v Sněměch českých II, str. 545—548.*

² Je to část článku Artykulové obecní, třetího stavu se dotýkající.

³ Viz změny české III, str. 607 pozn.

α—α však... odstoupiti V. Budovcem připsáno v B.

O soudu^α purkrabským^β.

O XIX.

Co se soudu purkrabě pražského dotýče, tak o tom zřízeno jest, že při purkrabí pražským nebo budoucím při soudu jeho sedati mají nejméně šest dobrých lidí urozených a na cti zachovalých za rady jeho a téhož soudu^α a ti k soudu přísahu udělati mají^b.

A purkrabě nejvyšší pražský těmi dobrými lidmi šesti ten soud osaditi má, aby každý z nich na svobodných dědinách měl. Pakli by neměl na svobodných dědinách, tehdy ten s radou krále J. Mti., pakli by krále J. Mti. v zemi nebylo, tehdy s radou panuov a vládyk z plného soudu zemského vsazen býti má, a jinak nic, a odkladuov v soudu bez hodných příčin aby nedělal.

^α za rady jeho a téhož soudu připsáno v B rukou β na zvláštním vevázaném listě; tam škrtnuto a lidských spravedlností nejvyššímu purgk.; po straně bylo původně rukou β napsáno nejprve za rady téhož soudu, z toho škrtnuto rady téhož soudu, potom škrtnuto znovu napsané jeho téhož soudu, potom znovu napsáno jeho a téhož soudu, z čehož ponecháno jen jeho, takže vůbec ponecháno za jeho soudu, kterážto slova možná měla býti vpravena tam, kde jsou vpravena z vevázaného listu slova za rady jeho a téhož soudu.

^b Za slovem udělati jest znamení, že tam má něco přijíti, ale znamená to se nikde po straně ani na vevázaném listě neopakuje, potom jest škrtnuto mají a za tím napsáno, ale opět škrtnuto a při místodržicím jeho aby však.

α V. Budovcem po straně v B: 43.

β V. Budovcem před nadpisem na volném místě na f. C LXXXII°:

Soud purgkrabskej.

Při soudu purgkrabskejm všeliké věci listovní se soudí, kromě což by na statku zapsáno bylo, to se tu také soudí, ale executio de od desk. Et ita hoc iudicium est personale et non reale meritoque eum superiori O zatykačích D 30 coniungendum. Vedení práva takové: 1. dává se puohon 4 neděle před soudem; 2. hojemství od obeslaného může se vzíti k druhému soudu; 3. na pořádek starších puohonů čekati; 4. po rozsudku ve 2 nedělích zatykače žádati.

A tak tento soud v zřízení zemskejm před zatykačím^α se položiti anebo s nimi spojen býti měl. Poněvadž zatykačové sou exekutí